Sociology of Culture and Art Volume 8. Issue 3. Autumn 2026. P, 130 to 142

Research Paper

Qualitative study of Elites' understanding of poverty in (Case study: Hormozgan province)

Nafiseh Amirmahmudi[1], Faizollah Nouroozi[2]*, Hasan Reza Yosofvand[3]

1. PH. D student of Political Sociology, Department of Social Sciences, Faculty of Humanities, North Tehran Branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran
2. Assistant Professor, Department of Social Sciences, Faculty of Humanities, North Tehran Branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran (Corresponding Author)
3. Assistant Professor, Department of Sociology, Faculty of Law and Social Sciences, Payame Noor University, Tehran, Iran

https://doi.org/10.22034/scart.2025.140852.1477

Received: March 3, 2024
Accepted: November 18, 2025
Available online: September 23, 2026

Keywords: Poverty phenomenon, political elite, Hormozgan Province, systematic grounded theory

Abstract

The issue of poverty in society has always been one of the biggest concerns of the government, the people and the political elites of the country. From the perspective of political elites of societies, this phenomenon is important as people who have always in the diverse areas of society and the ability to analyze and analyze social and political issues and can play a very important role in determining their macro policies and decisions. In the face of the political elite perception of Hormozgan province, the phenomenon of poverty was analyzed. The present study approach, and in particular, took advantage of the systematic theory of Strauss and Corbin. Research participants included senior government executives and political elites in Hormozgan province. The selection of the sample research in the present study was purposefully and criterion. The data collection tool was a deep semi -structural interview, which was conducted with 14 interview participants until the theoretical saturation. The analysis method was done through open, central and selective three -step coding. The findings of the study indicated that causal factors of poverty include exacerbating unemployment and unequal distribution of income. The interventional factors affected by poverty were economic fluctuations and the weakness of the industry's relationship with educational institutions. The underlying factors associated with poverty were also a lack of social infrastructure, demographic changes, and natural crises. Effective strategies to prevent poverty include developing sustainable economy, promoting gender equality, and developing the technical and indigenous infrastructure. Ultimately, the consequences of poverty were the reduction of social stability, the reduction of education, and the underdevelopment of immorality and abnormalities.

Amirmahmudi, N., Nouroozi, F., Yosofvan, H.R. (2025). Qualitative study of Elites' understanding of poverty in (Case study: Hormozgan province). *Sociology of Culture and Art*, 8 (3), 130-142.

Corresponding author: Faizollah Nouroozi
Address: Faculty of Humanities, North Tehran Branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran
Email: faizollah_nouroozi@yahoo.com

Extended Abstract

1- Introduction

Today, poverty is the main focus of international organizations, development agencies and NGOs. Poverty has long been one of the fundamental issues in most societies and cultures. The main framework of the post -World War II development model was merely economic growth, and decisions were implemented by international institutions in cooperation with Third World Elite. In the late 1950s, the modernization paradigm was the dominant paradigm in the field of development. This approach also included other concepts such as social action, beliefs, values, and customs of Third World countries. In the late 1960s and early 1970s, analysts criticized this approach because it was not necessarily in harmony with development goals such as rapid employment, poverty reduction and unemployment, and basic needs. During this period, a new model called alternative development was introduced that emphasized the basic needs. As a result, the decline in poverty and concepts such as the bottom of the infiltration were more attention. According to what the patrol expressed, Hormozgan Province, despite the rich resources of human, financial, physical, physical and natural resources, and so on. The issue of poverty softens the absence of rich factories and activities that can be used by many young people to escape the youth of the province to work in other provinces. Therefore, analyzing political elites' views on poverty and examining their attitude towards anti -poverty strategies can be considered a necessity in order to seek a comprehensive way to reduce poverty in accordance with the opinions and suggestions of the political elite, in which way It can help the province's sustainable growth and development. Therefore, the key question that is being analyzed in the present study is what the most important reasons for the increase in poverty in Hormozgan province are from the perspective of political elite.

2- Methods

The present study approach, and in particular, took advantage of the systematic theory of Strauss and Corbin. Research participants included senior government executives and political elites in Hormozgan province. The selection of the sample research in the present study was purposefully and criterion. The data collection tool was a deep semi -structural interview, which was conducted with 14 interview participants until the theoretical saturation. The analysis method was done through open, central and selective three -step coding.

3- Findings

The findings of the study indicated that causal factors of poverty include exacerbating unemployment and unequal distribution of income. The interventional factors affected by poverty were economic fluctuations and the weakness of the industry's relationship with educational institutions. The underlying factors associated with poverty were also a lack of social infrastructure, demographic changes, and natural crises. Effective strategies to prevent poverty include developing sustainable economy, promoting gender equality, and developing the technical and indigenous infrastructure. Ultimately, the consequences of poverty were the reduction of social stability, the reduction of education, and the underdevelopment of immorality and abnormalities.

4- Discussion & Conclusion

The phenomenon of poverty in the country is pregnant with many deprivations, from economic problems to intellectual and cultural blockages. Today, the problem of poverty is happening as a challenging and complicated problem both at the province, city and village levels. Therefore, it is necessary to create various programs to reduce this phenomenon.

5- Funding

There is no funding support.

6- Authors’ Contributions

All authors have participated in designing, implementing and writing all parts of the present study.

7- Conflict of Interests

Authors declared no conflict of interest

فصلنامه علمی جامعه‌شناسی فرهنگ و هنر | دوره هشتم، شماره سوم، پاییز ۱۴۰۵، صفحات ۱۳۰-۱۴۲

مقاله پژوهشی

مطالعهٔ کیفی درک و تفسیر نخبگان سیاسی از پدیده فقر (مطالعه موردی: استان هرمزگان)

نفیسه امیر محمودی[۱]، فیض‌اله نوروزی[۲]* حسن رضا یوسفوند[۳]

۱. دانشجوی دکتری جامعه‌شناسی سیاسی، گروه علوم اجتماعی، دانشکده علوم انسانی، واحد تهران شمال، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران.

۲. استادیار، گروه علوم اجتماعی، دانشکده علوم انسانی، واحد تهران شمال، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران

۳. استادیار گروه جامعه‌شناسی، دانشکده حقوق و علوم اجتماعی، دانشگاه پیام نور تهران، ایران

https://doi.org/10.22034/scart.2025.140852.1477

تاریخ دریافت: ۱۳ اسفند ۱۴۰۲

تاریخ پذیرش: ۲۷ آبان ۱۴۰۴

انتشار آنلاین: ۱ مهر ۱۴۰۵

چکیده

مسئله فقر در جامعه، همواره از بزرگ‌ترین دغدغه‌مندی‌های دولت، مردم و نخبگان سیاسی کشور بوده است. این پدیده از دیدگاه نخبگان سیاسی جوامع به عنوان افرادی که همواره در حوزه‌ها متنوع جامعه دانش و تجربه فراوان و توانایی تحلیل و بررسی مسائل اجتماعی و سیاسی را دارند حائز اهمیت بوده و می‌تواند نقش بسیار مهمی در تعین سیاست‌ها و تصمیم‌گیری‌های کلان آن‌ها داشته باشد. از این در تتبع پیش رو ادراک نخبگان سیاسی استان هرمزگان در مورد پدیده فقر مورد واکاوی قرار گرفت. رویکرد تحقیق حاضر و به طور خاص از راهبرد گراندد تئوری سیستماتیک اشتراوس و کوربین بهره جسته شد. مشارکت‌کنندگان تحقیق شامل مدیران ارشد دولت و نخبگان سیاسی در استان هرمزگان بود. انتخاب نمونه پژوهش در پژوهش حاضر به صورت هدفمند و ملاک‌مدار صورت گرفت. ابزار گردآوری داده‌ها مصاحبه نیمه‌ساختاریافته عمیق بود که تا رسیدن به مقوله اشباع نظری با ۱۴ نفر از مشارکت‌کنندگان مصاحبه به عمل آمد. شیوه تحلیل از طریق کدبندی سه مرحله‌ای باز، محوری و گزینشی صورت گرفت. یافته‌ها تحقیق حاکی از آن بود که عوامل علّی پدیده فقر شامل تشدید بیکاری و توزیع نابرابر درآمدها می‌باشد. عوامل مداخله‌گر اثرگذار بر پدیده فقر شامل نوسانات اقتصادی و ضعف ارتباط صنعت با مؤسسات آموزشی بود. همچنین عوامل زمینه‌ای مرتبط به پدیده فقر شامل کمبود زیرساخت‌های اجتماعی، تغییرات دموگرافیک و بحران‌های طبیعی بود. راهبردهای اثرگذار برای جلوگیری از پدیده فقر شامل توسعه اقتصاد پایدار، ترویج برابری جنسیتی و توسعه فراگیر زیرساخت فنی و بومی است. در نهایت پیامدهای پدیده فقر شامل کاهش ثبات اجتماعی، تقلیل یافتن تحصیلات و عدم توسعه یافتگی و رواج بی‌اخلاقی و نابهنجاری بود.

واژه‌های کلیدی: فقر، نخبگان سیاسی، استان هرمزگان، گراندد تئوری سیتماتیک

استناد: امیرمحمودی، نفیسه؛ نوروزی، فیض‌اله؛ یوسفوند، حسن رضا (۱۴۰۵). مطالعهٔ کیفی درک و تفسیر نخبگان سیاسی از پدیده فقر (مطالعه موردی: استان هرمزگان). *جامعه‌شناسی فرهنگ و هنر*، ۸ (۳)، ۱۳۰-۱۴۲.

* **نویسنده مسئول:** فیض‌اله نوروزی

نشانی: دانشکده علوم انسانی، واحد تهران شمال، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران

پست الکترونیکی: faizollah_nouroozi@yahoo.com

۱- مقدمه و بیان مسئله

امروزه فقر مرکز اصلی توجه سازمان‌های بین‌المللی، آژانس‌های توسعه‌ای و سازمان‌های مردم‌نهاد است. فقر از دیرباز یکی از مسائل اساسی در بیشتر جوامع و فرهنگ‌ها بوده است. چارچوب اصلی مدل توسعه بعد از جنگ جهانی دوم، صرفاً رشد اقتصادی بود و تصمیم‌گیری‌ها به وسیله نهادهای بین‌المللی با همکاری نخبگان جهان سوم به اجرا در می‌آمد. در اواخر دهه ۱۹۵۰ میلادی پارادایم مدرنیزاسیون، پارادایم مسلط در رشته توسعه بود. این رویکرد مفاهیم دیگری از قبیل کنش اجتماعی، اعتقادات، ارزش‌ها و آداب و رسوم کشورهای جهان سوم را نیز در بر می‌گرفت. در اواخر دهه ۱۹۶۰ و اوایل دهه ۱۹۷۰ میلادی از تحلیلگران به نقد این رویکرد از توسعه پرداختند چرا که الزاماً با اهداف توسعه از قبیل ایجاد اشتغال سریع، کاهش فقر و بیکاری و تهیه نیازهای اساسی هماهنگی نداشت. در این دوره مدل جدیدی به نام توسعه جایگزین مطرح شد که بر نیازهای اساسی تأکید داشت. در نتیجه کاهش فقر و مفاهیمی همانند رخنه به پایین بیشتر مورد توجه قرار گرفت (هالیک و ویبلی، ۲۰۱۷). در دهه ۱۹۸۰ با اتخاذ سیاست‌های تعدیل اقتصادی، فقرا بار دیگر به فراموشی سپرده شدند، بانک جهانی این دهه را «دهه فقرای فراموش‌شده» نامید. نتیجه اتخاذ این راهبردها، در سال ۱۹۹۰ وجود بیش از ۱/۱ میلیارد انسان فقیر در این کشورها بوده است. از اینرو به منظور حل این معضل، دهه ۱۹۹۰ را «جنگ با فقر یا دهه تغییر راهبردهای فقرزدایی» نامیده‌اند (محمودی، ۱۳۹۵). با توجه به این مسئله نخبگان سیاسی به عنوان افرادی که در حوزه‌های مختلف دانش و تجربه فراوان دارند و توانایی تحلیل و بررسی مسائل اجتماعی و سیاسی را دارند، نقش بسیار مهمی در تعیین سیاست‌ها و تصمیم‌گیری‌های کلان دارند. اما گاهی اوقات دیدگاه‌های آنها در مورد پدیده فقر، ممکن است با دیدگاه عموم مردم یا حتی با واقعیت‌های موجود در جامعه متفاوت باشد (امدسن، دکاپور و رابینسون، ۲۰۱۸). پدیده فقر، یکی از چالش‌های اساسی جوامع است که تأثیرات گسترده‌ای بر زندگی افراد دارد. از یک سو، نخبگان سیاسی ممکن است به عنوان افرادی که از نظر اقتصادی و اجتماعی خوب پیشرفت کرده‌اند، نسبت به فقرا و زیرمجموعه‌های جامعه کمتر حساس باشند و برنامه‌ها و سیاست‌های خود را بر اساس منافع خودشان تدوین کنند. از سوی دیگر، برخی نخبگان سیاسی ممکن است دیدگاه‌های پوپولیستانه داشته باشند و فقط به منافع گروه‌های خاص خود توجه کنند، در حالی که بسیاری از فقرا و زیرمجموعه‌های جامعه به یک روند عدالت اجتماعی نیاز دارند. این مسئله می‌تواند منجر به بروز تضادات و نارضایتی‌های اجتماعی شود و پایه‌های پایداری جامعه را لرزانده کند (کلارک و سیسون، ۲۰۱۸). در دهه های اخیر در کشور نخبگان که در تصمیمات و سیاست گذاری های جامعه، موثر بوده اند. تجربه کشورهای مختلف و حتی کشور ما نشان می دهد صرفا تأمین منابع در مبحث کاهش فقر چاره ساز نیست بلکه سیاست های اتخاذ شده و تیم های اجرایی کاربلد و دلسوز بسیار تأثیرگذارند (شعبانی، ۱۳۹۷). نظریه نخبگان و حوزه نخبگان مرکز ثقل مباحث توسعه است. مسیر سیاسی و فکری کشور تابع به قدرت رسیدن گروه های گوناگون و گرایشها و افکار سیاسی آنها خواهد بود. جامعه‌شناسی سیاسی تنها به معنی شناخت عمل سیاسی "نخبگان" است (بشیریه، ۱۳۹۶). گرچه نقش نخبگان به تنهایی نمیتواند نتایج منفی حکومت را به تصویر بکشد، اما این حقیقت که ممکن است منافع آنها از پیامدهای رفتاری آنها باشد، قانع کننده است. این موضوع به وسیله راه‌هایی که به جان‌مایه‌ی برنامه‌های کمک توسعه و راهبردهای ملی کاهش فقر صورت می گیرد، آشکارتر نشان داده شده است؛ اغلب این برنامه‌ها با مشاوره نخبگان و با هدف قراردادن فقرا به عنوان راه کاهش نتایج، تغییر جهت و عملیاتی شده است (امدسن، دکاپور و رابینسون، ۲۰۱۸). بندرعباس باوجود برخورداری از منابع طبیعی، یکی از بالاترین نرخهای محرومیت کشور است که جایگاه پنجم را به خود اختصاص داده است (وزارت کار، تعاون و رفاه اجتماعی، ۱۳۹۹: ۱۸). در استان ثروتمند و سرشار از منابع همچنان پدیده فقر و بیکاری و حس نابرابری در بین افراد، حکایت از توزیع نابرابر ثروت دارد که به اهمیت لزوم شناخت چگونگی درک نخبگان سیاسی آنجا از فقر و نابرابری اشاره دارد. نخبگان سیاسی جامعه که نزدیک‌ترین اعضای دولت به مردم هستند و می‌توانند فقر و نابرابری جامعه را بی واسطه مشاهده نمایند. ممکن است بتوان براساس مطالعات حوزه فقر و نابرابری، یکسری عوامل موثر بر فقر و نابرابری ارائه داد اما مسئله محوری، فهم شیوه درک، تفسیر و معناسازی نخبگان از فقر و نابرابری است که بدانیم نخبگان در کنار درک و تفسیرشان از فقر و نابرابری، چه دلایلی برای آن در ذهن دارند و چگونه با این موضوع تعامل می کنند (شعبانی، ۱۳۹۶).

با توجه به آنچه بیان گشت می‌باستی اذعان داشت استان هرمزگان با وجود منابع غنی اعم از منابع انسانی، مالی، فیزیکی، کالبدی و طبیعی و غیره همچنان با مسئله فقر دست‌وپنجه نرم می‌کند به گونه‌ای عدم وجود کارخانه‌های غنی و فعالیت‌های که به‌وسیله آن بتوان بسیاری از جوانان را به کار گماشت، سبب متواری شدن جوانان این استان برای انجام کار به سایر استان‌ها شده است. بنابراین، تحلیل دیدگاه‌های نخبگان سیاسی در مورد پدیده فقر و بررسی نگرش آن‌ها نسبت به راهکارهای مبارزه با فقر، می‌تواند به مثابه یک ضرورت پنداشته شود تا بتوان به دنبال راهکاری جامع برای کاهش فقر با توجه به نظرات و پیشنهادات نخبگان سیاسی بود که از این طریق بتوان به رشد و توسعه پایدار استان کمک نمود. از این رو سؤال اساسی که در تحقیق حاضر مورد واکاوی قرار می‌گیرد این است که مهم‌ترین دلایل افزایش پدیده فقر در استان هرمزگان از دیدگاه نخبگان سیاسی چه می‌باشد.

۲- پیشینهٔ پژوهش

۲-۱: پیشینهٔ تجربی

ساعی (۱۳۹۰) در پژوهشی باعنوان «نابرابری و احساس نابرابری» به این نتیجه رسیده است که بین نخبگان سیاسی در ایران از دیدگاه فرهنگ سیاسی، شکاف وجود دارد و این تفاوت فرهنگی آنها را در دو گروه متفاوت قرار می دهد که باعث می شود هرکدام از نقطه نظرهای فرهنگی خودبه مسائل سیاسی و اجتماعی بنگرند و آنها را تحلیل کنند با کمی مداقه در یافته‌های تحقیق می‌توان به این نتیجه رسید که این موضوع از تفاوت فرهنگی بین دو گروه سیاسی نیز فراتر رفته و حتی به ساختارهای کلان سیاسی نیز کشیده شده است و فراتر از نظرها و عقاید است.

طالب و پیری (۱۳۹۴) در پژوهش خود با عنوان «تبیین ساختار اجتماعی فقر از منظر فقرای روستایی و گونه‌شناسی آن (مورد مطالعه: روستای گنبد پیرمحمد از توابع شهرستان ملکشاهی- استان ایلام)» به مطالعه پرداخته‌اند. یافته‌های تحقیق نشان می‌دهد که برای تبیین فقر، نسل اول که دو سبک زندگی، عشایری و روستایی را تجربه کرده بودند، بیشتر بر عوامل فردی، تاریخی، فرهنگی و تقدیرگرایی تأکید داشته، در حالی که جوانان بیشتر بر عوامل ساختاری و فرهنگی اشاره داشتند. همچنین برخلاف نسل دوم، نسل اول دیدگاه خوشبینانه‌تری راجع به کاهش فقر داشتند. نتایج حاکی از آن است که علاوه بر عوامل اقتصادی، میتوان به پررنگ بودن نقش عوامل فرهنگی و اجتماعی، همانند نزاع و درگیری‌های طایفه‌ای، وابستگی، تضعیف شبکه‌ها، بی‌سوادی و ... در تبیین فقر اشاره داشت. همچنین مبارزه با فقر نیازمند طی روندی بلندمدت با نگاه ویژه به رویکردهای قابلیتی و توانمندسازی است که دستیابی به این امر جز در سایه‌ی مشارکت مردم امکان‌پذیر نیست.

امیرمحمودی و همکاران (۱۴۰۲) در تحقیق خود با عنوان درک نخبگان سیاسی استان هرمزگان از فقر و نابرابری به مطالعه پرداخته‌اند. یافته‌های آن‌ها حاکی از آن است که زمینه‌های اقتصادی، اجتماعی و سیاسی نشان‌دهنده سایه سنگین سیاست‌های نامناسب سیاسی در بکارگیری نیروهای بومی بیکار برای رهایی از فقر و نابرابری است؛ به طوری که دولت به عنوان متولی رفع فقر و نابرابری اجتماعی معرفی شده و نقش بسیار حداقلی برای مردم در نظر گرفته است.

- رایس و مور[1] (۲۰۲۰) در مطالعه‌ی با عنوان «درک نخبگان از فقر و نابرابری در برزیل و اروگوئه» به این نتیجه رسیدند که نخبگان کشورهای نابرابرتر دربرابر فقر، ناتوان تر ظاهر می شوند و دولت و نخبگان بعنوان عامل فقر شناخته می شوند. نخبگان کشورهای جنوب برخلاف نخبگان اروپایی نه ازسوی فقرا و نه ازسوی جنایات و شورش آنها احساس خطر می کنند. بنابراین انگیزه اقدام جمعی در این کشورها کم است هرچند برخی از بخش نخبگان، بشدت احساس می کنند باید برای کاهش فقر، کاری انجام دهند و اقدام به ایجاد خیریه خصوصی می کنند و آن را بر اقدامات دولت، ترجیح می دهند.

مِدران[2] (۲۰۲۰) در کتاب جدید خود به نام «صدای فقرا» در تلاش‌اند بر اساس واقعیت زندگی فقرا و از منظر خود آنان به این سؤالها پاسخ دهند که فقرا فقر را چگونه تعریف میکنند؟ دارایی آنها چیست؟ تجارب آنها نسبت به دستگاههای دولتی، بازار و جامعه مدنی به چه نحو است. این کتاب با هدف شناخت معنای توسعه از زبان مردم کشورهای درحال توسعه تدوین شده است و نگارندگان با اتّخاذ رویکردی فراتوسعه‌ای، مسئله فقر و رفاه را بررسی میکنند. نویسندگان این کتاب فقرا را در شبکه پیچیده‌ای از ابعاد ده‌گانه فقر محبوس می‌دانند: فقر مادی و کمبود دارایی، فقر مکانی، ناخوشی، رنجوری و ناتوانی، نابرابری روابط جنسیتی، روابط اجتماعی منزوی‌کننده، ناامنی، نگرانی و آسیب‌پذیری، بی‌توجهی دیگران قدرتمند، نهادهای محروم و فاقد قدرت، ضعف و منفصل‌بودن سازمان‌ها و بی‌قدرتی.

وزنیکا[3] (۲۰۲۱) در تحقیق خود با عنوان درک نابرابری توسط عموم مردم و نخبگان سیاسی به مطالعه پرداخته‌اند. این انتقاد در وهله اول مربوط به برخی از مطالعات موجود است که تلاشی برای نتیجه گیری کلی ندارند یا مطالعاتی که با استفاده از مجموعه داده های مشابه به یافته های متناقضی اشاره می کنند. همچنین بحث تحقیق در مورد نگرش نسبت به نابرابری است که به دانش واقعی آزمودنی ها در مورد این موضوع توجهی نمی کند. نمونه هایی از مطالعاتی ارائه شده است که سعی در غلبه بر این ضعف دارند. یافته‌های حاکی از آن است که فقر حاصل پیامدهای از جمله کم‌توجی به سرمایه انسانی هر جامعه، سرمایه اجتماعی، عدم تعامل و مشارکت و همکفری مردم با نخبگان، میدان ندادن به دیدگاه‌های نخبگان درباره مسائل سیاسی و اقتصادی و فرهنگی کشور به پدیده فقر دامن خواهد زد.

ژو، وانگ و ژِن (۲۰۲۳) به بررسی موضوع از فقر تا اعتماد: پیامدهای سیاسی کمپین ضد فقر در چین پرداخته‌اند. نتایج تحقیق آن‌ها حاکی از آن است که علیرغم کاهش سریع فقر در سراسر جهان در حال توسعه، تلاش‌های کمی برای تحلیل پیامدهای کاهش فقر بر مشروعیت

[1] Reis & Moore
[2] Medrano
[3] Woźniak

رژیم صورت گرفته است. این تحلیل با پل زدن بر ادبیات فقرزدایی و اعتماد سیاسی، مکانیسم‌هایی را بررسی می کند که از طریق آن کاهش فقر بر اعتماد به مقامات منتخب و انتصابی محلی تأثیر می گذارد. با استفاده از یک نظرسنجی اصلی در مورد کمپین کاهش فقر هدف در چین و تحلیل‌های واسطه‌ای علّی، متوجه می‌شویم که وضعیت ذینفع ارتباط مثبتی با اعتماد سیاسی دارد. درک کیفیت حکمرانی ضد فقر، به جای ارزیابی اقتصادی، واسطه‌ای است که از طریق آن وضعیت ذینفع بر اعتماد سیاسی تأثیر می گذارد. به‌علاوه، تشدید پیوند غیررسمی نخبگان– توده توسعه یافته در کمپین فقرزدایی، اعتماد سیاسی را از طریق بهبود درک کیفیت حکمرانی افزایش می‌دهد. این یافته ها پیامدهایی برای مکانیسم هایی دارد که از طریق آن کاهش فقر بر اعتماد سیاسی و نوع پیوند سیاسی که مشروعیت رژیم را حفظ می‌کند، تأثیر می‌گذارد.

۲-۲: ملاحظات نظری

پیشینه مفهوم نخبه، به اندیشه‌های نیکول و ماکیاولی باز می‌گردد. ماکیاولی در مفهومی کلی، تمام فرایندهای اجتماعی را به واقعیت اساسی تفاوت میان نخبگان و غیر نخبگان پیوند می‌داد؛ از این‌رو همه نظریه‌پردازان عمده نخبه‌گرا مانند پاره تو، موسکا، میخلز و سورل، تحت‌تأثیر اندیشه‌های او بودند. ماکیاولی در واقع نخبه را به مفهوم گروه حاکم‌های تلقی می‌کرد که اراده و مردانگی لازم را برای پاسداری از مبانی قدرت خود آشکار می‌سازد. بیشتر نظریه‌پردازان، قدرت سیاسی را یکی از ویژگی‌های اساسی الیت (نخبه) تلقی کرده‌اند. به طور مثال گائتانو موسکا، «طبقه حاکم» یا «طبقه سیاسی» را به همان مفهوم نخبه قدرت به کار می‌برد. پاره‌تو مفهوم الیت (نخبه) را در مورد همه دسته‌بندی‌های اجتماعی به کار می‌برد و مثلاً از نخبه روحانیون یا دزدان نیز سخن می‌گفت (بشیریه، ۱۳۹۷). قدرت نظریه نخبه‌گرا در این است که قرائتی ساختاری از جامعه عرضه می کند و حدودی را که قدرت سیاسی «از پشت سر ما» عمل می‌کند درک می‌کند و دستور و برنامه کاری را که معرف منافع همگان، اما عمدتاً منافع برگزیدگان و گروه‌ها و افراد نخبه است مدون می‌سازد. ژوزف اسپنگلر[1] با تاکید بر اهمیت ویژه محتوای ذهنی نخبگان و کیفیت اندیشه آنها در فرایند توسعه، اظهار می‌دارد که وضعیت توسعه سیاسی و اقتصادی و میزان آن تا حد زیادی بستگی به اذهان اعضای جامعه بویژه محتوای ذهنی نخبگان دارد. محتوای ذهنی عنصری بالقوه پویا است و ارزش‌ها و عقاید بعنوان انگیزه‌های رفتاری انسان‌ها، عامل تعیین‌کننده در توسعه سیاسی و اقتصادی است. ماکس وبر معتقد است حکومت نخبگان اجتناب ناپذیر است (قاسمی، ۱۳۹۸: ۵۶). طبق تعریف سی رایت میلز[2] نخبگان ملی، افرادی باتعداد کم هستند که منابع کلیدی مادی، نمادین و سیاسی را در یک کشور کنترل می کنند و بیشترین قدرت را در اختیار دارند (رایس و مور، ۲۰۲۰: ۱۲۳). ویلفردو پاره‌تو، یکی از نظریه‌پردازان نظریه چرخش نخبگان است که افراد جامعه را از نظر استعدادهای ذاتی، متفاوت معرفی کرده است و کسانی را که از نظر استعداد بر دیگران برتری دارند در گروه نخبگان جای داده است. پاره تو اعتقاد دارد که نخبگان بیشتر براساس حسابگری منافع خود، بصورتی عقلانی‌تر می‌اندیشند و عمل می‌کنند. با این حال وقتی نخبه حاکم نیز احساس ترحم و انسان‌دوستی را به دل خود راه می‌دهد دچار ضعف و فساد می‌گردد. «هر الیتی که آماده نبرد برای دفاع از موقعیت خود نباشد دچار تباهی شده است و هیچ کار دیگری ندارد جز آنکه جای خود را به گروهی که دارای خصال قوی و مردانه است بسپارد» (بشیریه، ۱۳۹۷ :۷۱). نظریه دگرگونی پارتو با فلاکت توده‌ها کاری ندارد؛ نخبگان می‌آیند و می‌روند اما بیشتر توده‌ها همچنان سرجایشان باقی می‌مانند. زیگمونت باومن نخبه سیاسی دوران معاصر را متهم می‌کند که به جای آنکه به فکر حذف شرایطی باشد که برانگیزنده فقر است، درصدد حذف فقیران است. آیزنشتات در رابطه با نقش و کارکرد نخبگان به ویژه نخبگان سیاسی معتقد است طبقه سیاسی دولت‌های جدید جهان سوم روشنفکرانی هستند که بیشتر در خارج آموزش دیده‌اند و از نیروهای سنتی و نخبگان جدید اقتصادی در جامعه خود فاصله دارند. «دایاموند» و «لینز» معتقدند عمل سیاسی بر نظریه فرهنگی مقدم است به این معنا که نخبگان سیاسی تحت شرایطی با محاسبه عقلانی و مصلحت‌گرایانه به مشارکت‌پذیری و رقابت‌پذیری گرایش پیدا می‌کنند و بعد از شکل‌گیری فرهنگ مردمسالارانه در بین نخبگان، این ارزش‌ها بین عامه گسترش می‌یابد. از دید هگلی و برتون نخبگان افرادی هستند که به خاطر موقعیت خود در سازمان‌های قدرتمند، می‌توانند پیامدهای سیاسی ملی را به طور فردی، منظم و جدی تحت تأثیر قرار دهند. آنها رهبران در همه بخش‌ها و حوزه‌ها را شامل می‌شود (ساعی، ۱۳۹۰).

به طور کلی، اطلاعات کمی درمورد تصورات نخبگان از فقر و چگونگی تاثیر این ادراکات بر افراد در دست است که در آنها تاثیری را که نخبگان بر پذیرش، انطباق و اجرای خط‌مشی‌ها می‌گذارند، نادیده می‌گیرد تا نتوان درک جامع‌تری از عوامل زمینه‌ای که مانع یا محرک کنش به سمت سیاست فقیرانه می‌شود، ارائه داد. مسئلهٔ این پژوهش آن است که آیا نخبگان سیاسی، انگیزه مبارزه با فقر و نابرابری دارند؟ به‌بیان‌دیگر، هدف تحقیق درک نخبگان سیاسی از سیاست‌گذاری‌های فقر برای مبارزه با فقر و نابرابری است. در اوایل قرن هجدهم، اصطلاح

[1] Joseph Spengler
[2] Wright Mills

«فقیر» شرایط اجتماعی گوناگونی را شامل می‌شد. نیازهای معین اخلاقی، معیار تشخیص این افراد بود و هیچگونه اشاره‌ای به وضع و حال خاصی که چنین افرادی را به‌وجود آورده بود، به‌عمل نمی‌آمد (گیدنز، ۱۳۷۸: ۲۲۲). ازجمله ویژگی‌های اقتصادی عام فقرا عبارت است از: بیکاری، اشتغال ناقص، دستمزد پایین، کار کودکان، نبود پس‌انداز، کمبود دائمی پول نقد، فقدان منابع غذایی در خانه، الگوی تکراری خرید مقادیر کمی از غذا به دفعات بسیار در روز برحسب نیاز، قرض از اطرافیان با مقادیر بهره متفاوت، سیستم‌های اعتباری همسایگان و استفاده از پوشاک دست دوم. ازجمله ویژگی‌های اجتماعی و روانشناختی فقرا: نداشتن خلوت و تنهایی، زندگی دسته‌جمعی، حد بالای الکلی بودن، استفاده از خشونت در حل مشکلات و مشاجره‌ها، خشونت فیزیکی در تربیت کودکان، کتک‌زدن همسر، آغاز زود هنگام سکس، روابط آزادانه و یا ازدواج‌های توافقی، رها کردن زن و بچه‌ها، عدم برنامه برای آینده، اعتقاد به برتری مرد و وابستگی پیچیده در میان زنان می‌باشد (تانسند، ۱۹۷۹: ۶۵-۶۶). گی روشه معتقد است که «نخبگان اشخاص و گروه‌هایی حساس هستند که در نتیجه قدرتی که به دست می‌آورند و تأثیری که برجای می‌گذارند یا بوسیله تصمیماتی که اتخاذ می‌کنند و یا باتوجه به ایده‌ها و احساسات و یا هیجاناتی که به وجود می‌آورند، در کنش تاریخی جامعه مؤثر واقع می‌شوند» (قاسمی، ۱۳۹۷: ۸۹). بنابراین زمانی که درک نخبگان سیاسی از فقر و نابرابری مطرح می‌شود منظور تفسیر و فهم افراد تراز اول جامعه از فقر و درماندگی در تأمین نیازهای ضروری و وجود نابرابری طبقاتی و وضعیت اقتصادی جامعه است. فقر و نسبت آن با نابرابری بر همین گرهگاه متکی است. آمارهـا از مطالعـاتی گرفته شده که با معیارهای متفاوتی انجام شده است. خط فقر بنا به میزان حداقل درآمد و یا حداقل برابری قدرت خرید اعلام‌شده ازسوی بانک جهانی و یا برحسب اعلام وزارت رفاه یا بانک مرکزی هر کشوری مشخص می‌شود. در جدیدترین تعریف در سال ۲۰۱۳ بانک جهانی دو خط فقر مشخص کرده است: یکی بر اساس قدرت خرید روزانه زیر دو دلار و دیگری بر اساس قدرت خرید روزانه زیر ۱/۲۵ دلار لذا با افزایش شدید خط فقر در سال ۱۳۹۹ میتوان گفت بهدلیل افزایش نامتناسب درآمدها و نبود رشد اقتصادی مطلوب، به احتمال زیاد تعداد بیشتری از خانوارها به زیر خط فقر سقوط کرده و شاهد افزایش نرخ فقر خواهیم بود. خط فقر در استان‌ها و شهرستان‌های گوناگون، متفاوت است. تفاوت خط فقر سبب می‌شود حداقل دستمزد در برخی مناطق پوشش بیشتر و در برخی مناطق پوشش کمتر داشته باشد. این مطلب لزوم سیاستگذاری‌های منطقه‌ای برای این مناطق را مشخص می‌کند (شهیدی و کاویانی، ۱۴۰۰). در نابرابری اقتصادی، امکانات کاری و درامد اهمیت دارد و در نابرابری اجتماعی، موقعیت‌های اجتماعی، دسترسی یکسان به موقعیت‌های اجتماعی ازجمله آموزش و پرورش، بهداشت، مسکن و دیگر خدمات اجتماعی و در دسترسبودن موقعیت کاری و شغلی اهمیت دارد (کمالی، ۱۳۸۵: ۲۹۱).

به اعتقاد زریباف (۲۰۱۸) فقر در جریان متعارف نئوکلاسیک یا ناشی از دخالت‌های نابجای دولت در سازوکار بازار و یا به‌دلیل دخالت نکردن دولت در موارد شکست بازار بوده است. از سویی دخالت دولت نیز با تأثیری که بر نرخ بهره، نرخ ارز، توازن بودجه و تورم می‌گذارد، می‌تواند عامل فقر به شمار رود. سیاست‌های مالیاتی به طور خاص بر قدرت و گستره انتخاب مصرف‌کنندگان تأثیرگذار است. علل ساختاری و سیاسی فقر نیز که به طور خاص مورد توجه ساخت‌گرایان، نئومارکسیست‌ها و اقتصادهای رقیب دیگر قرار گرفته است، از موارد غفلت تحلیل‌های رایج اقتصاد از فقر به شمار می‌رود (سوتیروپولوس و پاپاکونستانتینو[1]، ۲۰۱۹). تا اواخر دهه ۸۱ تلاش برای احیای نظریه نخبگان ادامه داشت. در زمینه جامعه‌شناسی سیاسی مایکل برتون، لاول فیلد و جان هیگلی، به دنبال ایجاد «الگو واره جدید نخبگان» بودند که براساس کار پارهتو، میشلز و موسکا ساخته شده بود. از زمان آثار کلاسیک پارتو، موسکا و میشلز (صرف نظر از مارکس و وبر)، موضوع کلیدی جامعه‌شناسی سیاسی، گروههای کوچک در سازماندهی سیاسی بوده است. براساس تعریف سی رایت میلز (جامعه شناس امریکایی،) نخبگان ملی افرادی با تعداد کم هستندکه منابع کلیدی مادی، نمادین و سیاسی کشور را کنترل میکنند و بیشترین قدرت را در اختیار دارند (رایس و مور، ۲۰۲۰).

در این پژوهش فقر به‌مانند محرومیت نسبی در نظر گرفته شده است. پیتر تاونزند یکی از نمایندگان مطرح این بینش است و در سال ۱۹۹۷ مهم‌ترین مطالعه را در زمینه فقر به انجام رساند. تاونزند برای اینکه محرومیت نسبی را معنی کند برآن بود که باید به درک اجتماعی نیازهای مهم و مصوب اجتماعی، ارزش‌های متداول، سبک‌های زندگی و اینکه چگونه این چهره مستلزم حیات طی زمان دگرگون می‌شود، نایل آمد (ازکیا و غفاری، ۱۳۹۸: ۶۸).

۳- روش پژوهش

روش تحقیق حاضر کیفی از نوع گراندد تئوری سیستماتیک اشتراوس و کوربین (۱۹۹۹) است. روش‌های مورد استفاده برای جمع‌آوری داده‌ها، مطالعه اسنادی، مشاهده، یادداشت‌نویسی، ضبط داده‌ها، مصاحبه نیمه‌ساختاریافته و گروه متمرکز است.

[1] Sotiropoulos & Papakonstantinou

مشارکت‌کنندگان تحقیق شامل مدیران ارشد دولت و نخبگان سیاسی در استان هرمزگان بود. انتخاب نمونه پژوهش در پژوهش حاضر به صورت هدفمند و ملاک‌مدار صورت گرفت. ملاک انتخاب مشارکت‌کنندگان آشنایی و علاقه‌مندی آن‌ها به مسئله فقر بود در این زمینه پژوهش‌های انجام داده بودند و در این زمینه با توجه به اینکه پدیده فقر را به طور مکرر در زندگی مشاهده و حس و لمس کردند، به عنوان مشارکت‌کنندگان تحقیق در پژوهش مشارکت داده شدند. همچنین تجربه کاری حداقل ۱۰ سال در زمینه اجرایی سیاسی استان هرمزگان بوده در انتخاب آن‌ها به عنوان نمونه‌های تحقیق تأثیرگذار بود. اطلاعات جمعیت‌شناختی مشارکت‌کنندگان در جدول زیر نشان داده شده است.

جدول ۱. اطلاعات جمعیت‌شناختی نخبگان سیاسی

ردیف	سمت	سن	جنس	تحصیلات
۱	استاندار هرمزگان	۴۴	مرد	فوق لیسانس
۲	فرماندار بندرعباس	۵۶	مرد	فوق لیسانس
۳	فرماندار میناب	۴۷	مرد	فوق لیسانس
٤	فرماندار رودان	۴۷	مرد	فوق لیسانس
٥	فرماندار بستک	۵۲	مرد	فوق لیسانس
٦	فرماندار خمیر	۵۳	مرد	لیسانس
۷	فرماندار بندرلنگه	۴۶	مرد	فوق لیسانس
۸	فرماندار پارسیان	۴۶	مرد	لیسانس
۹	فرماندار قشم	۴۸	مرد	فوق لیسانس
۱۰	فرماندار ابوموسی	۵۱	مرد	لیسانس
۱۱	فرماندار سیریک	۳۷	مرد	فوق لیسانس
۱۲	فرماندار جاسک	۴۵	مرد	لیسانس
۱۳	فرماندار بشاگرد	۴۶	مرد	لیسانس
۱٤	فرماندار حاجی آباد	۴۲	مرد	فوق لیسانس

ابزار گردآوری داده‌ها در این تحقیق مصاحبه نیمه‌ساختاریافته بود. انجام مصاحبه تا رسیدن به اشباع نظری با ۱۴ نفر از مشارکت‌کنندگان ادامه پیدا کرد. مقوله اشباع مقوله زمانی پدیدار می‌گردد که داده‌های به دست آمده برای محقق تازگی ندارد. به بیان دیگر داده‌های تکراری از سوی مشارکت‌کنندگان به محقق انتقال داده خواهد شد (امینی‌باغ، ۱۴۰۲). برای تهیه و تدوین سؤال‌های مصاحبه، پژوهشگر به بررسی مبانی نظری، ادبیات و پیشینه پژوهش پرداخته و با استفاده از نظرات مشاوره‌ای استادان راهنما و مشاور، سؤال‌های اولیه مصاحبه را تدوین خواهد کرد. با توجه به نیمه ساختار بودن نوع مصاحبه، پژوهشگر در صورت نیاز در جهت پیشبرد اهداف پژوهش، سؤال‌های جدیدی را در حین مصاحبه طرح خواهد کرد. همچنین جهت تحلیل داده‌های پژوهشی از شیوه کدگذاری سه مرحله‌ای (باز، محوری و گزینشی) استفاده به عمل آمد.

الف) ضبط و پیاده‌سازی مصاحبه: در این مرحله، ابتدا موافقت جهت انجام مصاحبه با نمونه‌های انتخاب شده انجام گرفت، سپس برای زمان، مکان و شرایط مصاحبه، هماهنگی‌های مربوطه صورت پذیرفت. در زمان انجام مصاحبه نیز ابتدا توضیحات کلی در مورد موضوع مورد مصاحبه ارائه و سپس سؤال‌های مصاحبه مطرح گردید. تمامی مصاحبه‌ها در هنگام مراجعه به صورت صوتی ضبط خواهد گردیده است. مصاحبه‌ها تا زمانی ادامه یافت که اطلاعات جدیدی نسبت به مصاحبه‌های قبلی به دست نیامد و به اصطلاح مصاحبه‌ها به حد اشباع نظری رسید.

ب) تحلیل محتوای مصاحبه‌های انجام شده: بعد از پیاده‌سازی، تحلیل محتوای مصاحبه‌ها انجام گرفت و پژوهشگر به کدبندی مفاهیم، مقوله‌ها و پدیده‌ها در سه مرحله کدگذاری باز، محوری و مقوله مرکزی اقدام نمود.

ج) روش کدگذاری مصاحبه‌ها: در مرحله اول تمام مفاهیم مطرح شده توسط نمونه‌های مورد مصاحبه به صورت کدگذاری باز، استخراج و سپس با توجه به نزدیکی مفاهیم با هم، کدهای باز در مقوله‌های کدهای محوری طبقه‌بندی گردید و در مرحله سوم، کدهای محوری در دسته مقوله مرکزی قرار گرفت. جهت افزایش مقبولیت یا اعتبار داده‌ها در این مطالعه از شیوه مصاحبه فردی استفاده گردید. تنوع در انتخاب مشارکت‌کنندگان (ازلحاظ سِمت، سن، جنس و تحصیلات). لحاظ گردید. افزون بر آن شرکت‌کنندگان یافته‌های مطالعه را بررسی نموده و آن را در راستای ادراک خویش از مسئله پژوهش یافتند. برای این کار مصاحبه‌های کدبندی‌شده **۳** نفر از شرکت‌کنندگان به خودشان بازگردانده شده و آن‌ها کدهای انتخابی را منطبق با ادراک خویش یافتند. همچنین از روش بازبینی همطراز نیز استفاده به عمل آمد.

٤- تحلیل یافته‌ها

در این قسمت از یافته‌های پژوهشی ابتدا جدول کدبندی سه‌مرحله‌ای مرتبط به مقوله فقر از دیدگاه نخبگان سیاسی استان هرمزگان مطرح گردیده است. سپس به ترتیب هر کدام از کدهای مرتبط به عوامل علّی، زمینه‌ای، مداخله‌گر، راهبردها و پیامدهای مربوط به پدیده محوری فقر مورد تحلیل قرار خواهد گرفت است.

جدول ۲. کدگذاری باز، مقوله‌های محوری و مرکزی

مقوله مرکزی	مقوله‌های محوری	کدگذاری‌های باز
فقر از دیدگاه نخبگان سیاسی هرمزگان	تشدید بیکاری	بالا رفتن نرخ بیکار در جامعه، تضعیف وضعیت اشتغال محوری در جامعه، عدم دسترسی به فرصت های غنی شغلی، اهمیت نپنداشتن مسئله کار، بی تفاوتی بسیاری از جوانان برای پیدا کردن کار.
	نابرابری در توزیع درآمد	تفاوت‌های زیاد در درآمد شغل‌ها، یکسان نبودن درآمد شغل‌های گاهاً مشابه، سیاستگذاری سطحی در درآمدزایی، عدم کنترل جامع درباره درآمدها، کاهش درآمد زیاد خانوارها.
	نوسانات اقتصادی	بالا بودن میزان تورم در جامعه، عدم استحکام سازی اقتصادی خانواده‌ها، بالا بودن قیمت ها اجناس، وجود تحریم‌ها ناعادلانه از سوی آمریکا، افت و خیزهای اقتصاد در جامعه، بی برنامگی‌های متعدد در برنامه های اقتصادی کشور، تصمیمات اقتصادی نامناسب، افزایش هزینه های زندگی.
	ضعف ارتباط صنعت با مؤسسات اموزشی	غریبه بودن دانشگاه ها با بخش صنعتی، عدم همکاری صنعت گران با دانشگاهیان، کمبود مهارت ورزی در جامعه، همکاری ضعیف اقشار دانشگاهی با مردم عامه جامعه، کم توجهی بخش صنعت و دانشگاه به نیازهای جامعه.
	کمبود زیرساخت‌های اجتماعی	عدم دسترسی به زیرساختهای اجتماعی، مشکلات دسترسی به بهداشت، عدم وجود کارخانه‌جات در بسیاری از استان‌ها، فرآهم نبودن امکانات کاریابی و اشتغال‌زایی در مناطق گسترده‌ای از کشور.
	تغییرات دموگرافیک	رشد بی رویه جمعیت، عدم هماهنگی برنامه اشتغال زایی با رشد جمعیت، تغییرات ساختار سنی جامعه، تغییرات در ترکیب خانوارها، افزایش نسبت جمعیت سالمندان، کاهش نسبت جمعیت جوان.
	بحران‌های طبیعی	وجود خشکسالی‌های پی‌درپی، عدم بهره برداری درست از منابع کشور، مدیریت منابع آبی ضعیف، وقوع سیل و زلزله در کشور.
	توسعه اقتصاد پایدار	ترویج رشد اقتصادی، افزایش فرصت‌های شغلی، ایجاد شغل خودکفا، بهبود، بهبود صنایع کشور، تقویت مهارت آموزی افراد عام و خاص جامعه، توجه یکسان به نیروی انسانی جهت اشتغال‌زایی پایدار، ترویج کارآفرینی

ترویج برابری جنسیتی	تشویق زنان برای حضور در بازار کار، حمایت دولت از برابری جنسیتی، استفاده از ایده‌های زنان در مسائل اقتصادی کشور.
توسعه فراگیر زیرساخت فنی و بومی	تسهیل دسترسی به خدمات اساسی، ارائه خدمات بهداشتی، تقویت امکانات آموزشی، تقویت زیربنای مسکن، سرمایه‌گذاری زیرساخت‌های فرهنگی و اجتماعی، تقویت ارتباطات در کشور، تقویت فناوری های ارتباطات.
کاهش ثبات اجتماعی	نابرابری اجتماعی، افزایش نارضایتی مردم، عدم هماهنگی و همفکری میان اقشار جامعه، افزایش چند دستگی در میان مردم، عدم میل به همکاری برای بهبود مشکلات، کاهش توانمندی‌های اجتماعی برای پیشرفت، افزایش اعتراضات عمومی.
تقلیل یافتن تحصیلات و توسعه یافتگی	کاهش فرصت های تحصیلی، عقب ماندن از قافله پیشرفت، عدم تأمین هزینه‌های تحصیلی، رواج بی‌سوادی در جامعه، مأیوس گشتن نابغه‌ها و نخبگان کشور، از دست رفتن سرمایه‌های جامعه، افزایش کودکانِ کار.
رواج بی‌اخلاقی و ناهنجاری در جامعه	تشدید شدن رفتارهای نابهنجار در جامعه، جابه‌جا شدن مرزهای اخلاقی در جامعه، روی آوردن به فعالیت های ناامن، رواج بی احترامی، افزایش یافتن سرقت و ریاکاری در جامعه.
تعداد: ۱۳	تعداد: ۷۸

۱_عوامل علّی

الف- مقوله تشدید بیکاری

اولین مقوله به مثابه عوامل علّی تأثیرگذار بر فقر از دیدگاه مشارکت‌کنندگان تحقیق مسئله حاد بیکاری است. این مقوله به این اشاره دارد که رواج این مسئله در جامعه و عدم پی‌گیری یا دارا بودن برنامه‌ای خاص برای مرتفع ساختن آن می‌تواند مردم را با بن‌بست مواجه سازد، به نوعی به که نوعی بی‌تفاوتی و عدم انگیزه را در افراد به وجود می‌آورد و حتی ممکن است افرادی را هم که خلاق هستند را با بیکاری و محرومیت مواجه سازد. در این راستا مشارکت‌کننده زیر اینگونه بیان داشت: *« فقر و نابرابری در استانی که چه از لحاظ ظرفیت منابع طبیعی و خدادادی و چه جزایر ۱۴ گانه و سواحل گسترده آن و منابع و ظرفیت های منابع انسانی، نیروهای خلاق و مستعدی هستند که بایستی طبیعتا فقر در استان در حداقل باشد اما چه چیز باعث این شده است هنوز اقشار فقیری در استان داشته باشیم، یعنی نیاز به بازنگری در برنامه های ساختاری داریم.» (م.ش. ۱۲).* همچنین مشارکت‌کننده دیگر اینگونه بیانات خود را مطرح نمود: *«مهمترین دغدغه مردم نبود ظرفیت اشتغال در قبال تلاش زیاد مردم این منطقه است، ترس از آینده ی اشتغال، مهمترین دغدغه مردم است. باوجود اینکه استان هرمزگان استانی صنعتی و شیلاتی است ولی دانشگاههایش آموزش متناسب با این صنایع را ندارد»* (م.ش. ۵).

ب- نابرابری در توزیع درآمد

از دیدگاه مشارکت‌کنندگان تحقیق، فقر زمانی به منصه ظهور میرسد که تفاوت‌های فاحشی و معناداری در میزان درآمدها به وجود آید. به بیان دیگر این تفاوت‌ها در صورتی که میان درآمدها و ثروت بین تمامی اقشار جامعه بروز داشته باشد می‌تواند سبب ترویج فقر در بین افراد جامعه گردد. در این راستا مشارکت‌کننده تحقیق اینگونه بیان داشت *«نامتوازن بودن درآمد و شیوه درآمد در میان مردم در هرمزگان خیلی دامن زده به فقر و کاهش کار در این استان. میبینی که یه فردی یه شغل دولتی سختی داره مانند معلمی اما درامدش کفاف زندگیش نیست، ولی یه نفر بازاری میبینی شغل سبکی داره دغدغه زیادی هم نداره و بهترین درآمد رو هم داره.» (م.ش ۹). همچنین مصاحبه‌شونده دیگر اینگونه بیان داشت: « باید از کشورهای دیگر که در زمینه توزیع مساوی درآمد خوب عمل کردند الگو بگیریم، هر شغل و وظیفه ای باید با میزان درآمدش متناسب سازی بشه در غیر اینصورت به وجود فقر در کشور دامن میزنه.» (م.ش.۱۱).*

۲_عوامل مداخله‌گر

الف_ نوسانات اقتصادی

افت و خیزهای وضعیت اقتصاد در کشور به عنوان عوامل زمینه‌ای تأثیرات زیادی بر پدیده فقر دارد. پدیده تورم و بالا رفتن قیمت اجناس در ایران سبب شده است که فقر بیش از هر دهه‌ای خود را بیشتر نمایان سازد. نوسانات اقتصادی علاوه بر اینکه فقر جامعه را تشدیدتر خواهد کرد، بر عدم استحکام‌سازی اقتصاد کشور روز به روز می‌افزاید و این به نوبه خود فقر را به صورت گسترده در جامعه ترویج می‌کند. مشارکت‌کننده زیر بدین صورت بیان می‌دارد: *« در هر جامعه ای که شما ببینید اگه وضعیت اقتصادیشون وخیم باشه قطعا همه اقشار بخصوص*

مردمی که به لحاظ مالی خیلی ضعیف هستند از پا خواهند افتاد، و این از پا افتادگی هر روز بیشتر از دیروز سناریوی تلخ فقر را در وجود آنها نهادینه میکند، وضعیت اقتصادی وخیم در یک بعد کلان و وسیع هست که براحتی قشر ضعیف و کم درآمد را با مشکلات زیادی مواجه میسازه» (م.ش.۱۱). همچنین در ادامه مشارکت‌کننده زیر بدین صورت اذعان داشت: *«فشار سنگین وضعیت سخت اقتصادی تزریق میشه بر قشر ضعیف و محروم جامعه، و اگر این وضعیت شدیدتر بشه حتی همه اقشار پردآمد جامعه رو نیز بشدن تحت تأثیر منفی قرار میده، بسیاری از معاملات را مسدود خواهد کرد، افرادی که اندک درآمدی دارند را با مشکلات عدیده ای مواجه خواهد ساخت و سرپرستان خانواده برای درآمدزایی با چالش و تنگنای عجیبی مواجه خواهند شد که این خود بروز فقر را به دنبال خواهد داشت». (م.ش. ۶).*

ب_ ضعف ارتباط صنعت با مؤسسات آموزشی

علل زمینه‌ای دیگری که مشارکت‌کنندگان بدان اشاره داشتند عدم توجه دانشگاه‌ها به بخش صنعت و جامعه است. به بیانی دیگر پر رنگ تر شدن مسئله فقر و این حجم از بیکاری و سرگردانی در شغل تا حدود زیادی به بی تفاوت بودن مؤسسات آموزشی جامعه با صنعت و عدم ارتباط استادان و مربیان دانشگاهی با کارفرمایان و بازاریان مربوط خواهد شد که سبب تشدید مسئله فقر و بیکاری جوانان خواهد شد. در همین راستا مشارکت‌کننده زیر اینگونه بیان داشت: *« در یک شرایط بحرانی که کشور با وضعیت بد اقتصادی مواجه شده است تنها امیدی که هست همین مؤسسات آموزشی و مهارتی و فنی و حرفه ای در سراسر کشور هستند که باید با دانش و حرفه ای گری خودشان به داد جامعه برسند، در همه کشورهای دنیا همین روال است، ولی متأسفانه روابط بین اینها دچار گسستی شده است و انگار با هم سر لجبازی دارند و دود این فاجعه با عنوان پدیده شوم فقر به چشم جامعه بر میگردد.» (م.ش۱).* مشارکت‌کننده دیگر اینگونه بیان داشت: *«مؤسسات اموزشی و صنعت مگر تعهد ندادن که زمانیکه جامعه دچار وضعیت شدید بیکاری شد به یاری جامعه می شتابند، ولی کو؟ کسی آن را نمی بیند، بسیاری از دانشگاه ها و مؤسسات کارآفرینی به بهانه اینه دولت شاید مانع ایجاد میکنه یا حمایت نمکینه یا اختیار نمیده خودشان را به بیراهه زدن و نتیجه این سهل انگاری ها به بُلد شدن فقر در جامعه کمک میکنه ». (م.ش. ۱۳).*

۳_عوامل زمینه‌ای

الف_ کمبود زیرساخت‌های اجتماعی

اولین علل زمینه‌ای شدت فقر در جامعه به ضعف یا کمبود زیرساخت‌ها بر می‌گردد. مشکلاتی از جمله دسترسی به آب شرب، نبود امکانات بهداشتی پیشرفته بخصوص برای کودکان، فرآهم نبودن فضای سبز و تفریحی برای تقویت انگیزه و روحیه افراد و... سبب تشدید شدن مسئله فقر می‌گردد. در چنین مواقعی مردم به دلیل در تنگنا بودن به اجبار دچار هزینه‌های سنگینی مانند خرید آب تصیفه شده با قیمت بالا می‌گردند که با این روند فشار زیادی بر آن‌ها تحمیل خواهد شد و ایجاد فقر را به دنبال خواهد داشت. در این راستا مشارکت‌کننده تحقیق اینگونه بیان داشت: *«در استانی مانند هرمزگان، سیستان و بلوچستان و خیلی از جاهای ایران مردم برای دسترسی به آب دچار مشکل هستن، اگر چه اقداماتی در این راستا صورت گرفته اما جوابگو نبوده، در غیر اینصورت وضعیت برای مردم بدتر خواهد شد.»(م.ش۴).*

ب_ تغییرات دموگرافیک

عامل زمینه‌ای دیگر مسئله تغییراتی دموگرافیکی است که در صورت عدم برنامه و هماهنگی برای کنترل آن از سوی دولت میتواند آثار مخربی از جمله فقر گسترده به همراه داشته باشد. یکی از مهم‌ترین مسائل در این رابطه، افزایش بی‌رویه نرخ تولد کودکان در جامعه می‌باشد که بدون افزایش همزمان در زیرساخت‌های اجتماعی لازم می‌تواند ضربه سنگینی به اقتصاد و برنامه بودجه‌ای دولت وارد سازد. در این راستا مشارکت‌کننده زیر اینگونه اذعان نمود: *«مانند کشورهای دیگر باید وضعیت نرخ جمعیتی و تغییرات جمعیتی مانند سن پیری، جوانی و میانسالی و...را کنرل کنیم و بسنجیم، که میبایستی در کشور در هر سال چقدر نرخ تولد داشته باشیم، این عدم سازمان یافتگی و کنترل شدگی در دستور کار نیست و روز به روز داره به میزان جمعیت کشور اضافه میشود و این در صورت بی توجهی به مسئله بزرگی از جمله افزایش فقر و نابرابری تبدیل میشه.» (م.ش.۸).*

پ_بحران‌های طبیعی

وقوع بلایای طبیعی از جمله سیل، زلزله در هر منطقه‌ای از کشور که رخ دهد ممکن است خسارات جبران ناپذیری هم به مردم و هم به دولت وارد سازد. این مسئله که در کشور ما اتفاق افتاده است بسیار از مردم را با وجود کمک‌های دولتی در تنگنای عجیبی قرار داده است که

سبب خساراتی در زمینه باغبانی و کشاورزی و دامداری آنها گردید. مقوله بحران‌های طبیعی در هر جهت سبب ار دست رفتن منابع غنی دولت و مردم و زیرساخت‌های اقتصادی و اجتماعی جامعه می‌گردد و در شدت یافتن فقر و بیکاری تأثیرگذار خواهد بود. در این راستا مشارکت‌کننده زیر اینگونه اذعان داشت: *«در سیستان و بلوچستان و جنوب کشور خاک‌های کشاورزی مطلوب و غنی وجود داره اما طی چند سال اخیر که شاهد این حوادثی مانند سیل بودیم خیلی از این خاکها نابود شدن و دیگر قدرت باروری خود را از دست دادن و سبب تضعیف فقر کشاورزی در قسمتی از این مناطق شد.» (م.ش۱۱).*

٤_ پدیده محوری

پدیده محوری در تحقیق حاضر مسئله فقر می‌باشد که از ادراک نخبگان سیاسی درباره آن مورد واکاوی قرار گرفته است.

٥_راهبردها (استراتژی‌ها)

الف_ توسعه اقتصادی پایدار

مهم‌ترین استراتژی برای جلوگیری از ماهش فقر غنی ساختن توسعه اقتصادی پایدار است که باید در برنامه‌های دولت قرار بگیرد. با این سیاست، جوانان و مردم عامه ترغیب خواهند شد که با خلاقیت و نبوغ به ایجاد شغل خودکفا در مناطق خود روی آورند و در صورت نیاز از حمایت دولت برخوردار گردند. این استراتژی در صورت استفاده غنی از تمامی منابع کشور، اعم از منابع طبیعی، انسانی، فیزیکی و زیست محیطی ایجاد کارگاه‌ها و کارخانه‌ها در مناطق بومی برای به گار گماشتن جوانان به صورت زنجیره‌وار میتواند به کاهش فقر جامعه کمک نماید. مشارکت‌کننده زیر در این راستا اینگونه بیان داشت: *«آموزش توسعه ای برای افراد جویای کار و آشنا شدن آنها برای دست و پا رکدن شغل و کار و همچنین حمایت و سرمایه گذاری آن ها از سوی دولت میتونه معضل فقر و بیکاری رو تا حدی پوشش بدهد، خیلی از مردم به دلیل نداری حتی فکر کردن این مسئله هم براشون کابوسه، و دولت باید حداکثر حمایت خودش رو برای ایجاد چنین مسئله بکند و تا اخر کار که اطمینان حاصل شد مشکل حل شده تحت نظارت باشه، ریشه کن کردن فقر نیازمند برنامه جامع و جدیه.»(م.ش.۶).*

ب_ ترویج برابری جنسیتی

در بسیاری از کشورها با ورود زنان به عرصه کار و اشتغال پذیری مشکلات زیادی در زمینه فقر و ضعف اقتصادی کشور حل شده است. این استراتژی از این جهت که سبب همکاری زنان در عرصه کارآفرینی خانوداگی خواهد شد و زنان جامعه در کنار کار خانه‌داری میتوانند به انجام فعالیت‌های دستی متنوع و خلاقانه بپردازند در این شرایط سخت اقتصادی میتواند مرهمی حداقلی بر مسئله فقر کشور باشد. وجود فعال تر زنان در حوزه مهندسی، منابع طبیعی و کشاورزی نیز میتواند تا حدودی بخشی از مشکلات بیکاری ناشی از فقر را کاهش دهد. در همین راستا نیز مشارکت‌کننده زیر اینگونه بیان نمود: *« میدان دان به زنان و احترام به توانایی و قابلیت های آنان در زمینه های حساس اقتصادی چه در بخش کلان و خرد میتونه برای جامعه سودآور باشد. در استان هرمزگان با وجود همه سختی باز زنانی وجود دارند که شب و روز در کنار همسرانشان بر روی زمین های کشاورزی به کار مشغول هستن و به تقویت درآمد و خانواده شان کمک میکنن.» (م.ش. ۱۰).*

پ_ توسعه فراگیر زیرساخت فنی و بومی

ایجاد انگیزه برای فعالیت داشتن نیازمند فرآهم ساختن امکانات وسیع و ضروری در هر استان از کشور خواهد بود. زمانی‌که مسئله فقر نمایان میگردد باید به فکر چاره برای آبادانی مناطقی بود که از هر حیث می‌تواند به پوشش فقر کمک کند. شناسایی افراد با استعداد به عنوان رهبر و مدیر برای همکاری در خصوص اجرای طرح‌های همگانی و آمایش سرزمین برای تقویت و مرتفع ساختن بیکاری و بلاتکلیفی جمعیت از طریق رونق دادن زیرساخت‌های فنی و بومی در کشور می‌باشد. به بیانی دیگر ایجاد زیرساخت‌های مقاوم، پایدار، مطمئن و کیفی، از زیرساخت‌های منطقه‌ای و فراملّی، برای حمایت از توسعه اقتصادی و رفاه انسانی با تمرکز بر دسترسی مقرون‌به‌صرفه و منصفانه برای همه استراتژی منطقی و حساب‌شده برای مقابله به معضل فقر خواهد بود. در این راستا مشارکت‌کننده زیر اینگونه بیان می‌دارد: *«دنیا دنیای اطلاعات و فناوری و دیجیتاله، با این استدلال اگه ما بین مناطق فرق بیندازیم به این معنی که برا یک استان خیلی خیلی خرج کنیم، شرایط فراهم کنیم، فناوری پیشرفته در عرصه کار و فعالیتهای صنعتی و اداری به کار برده شود اما استان های دیگر خیلی کم بدان توجه شود قطعاً عواقب مخربی از جمله از دست رفتن روحیه چه افراد عامه و چه افراد متخصص و با دانش فناوری میشه که میتونه مسئله بیکاری رو تحت الشعاع خودش قرار بده.» (م.ش.۴).*

٦_ پیامدها

الف_کاهش ثبات اجتماعی

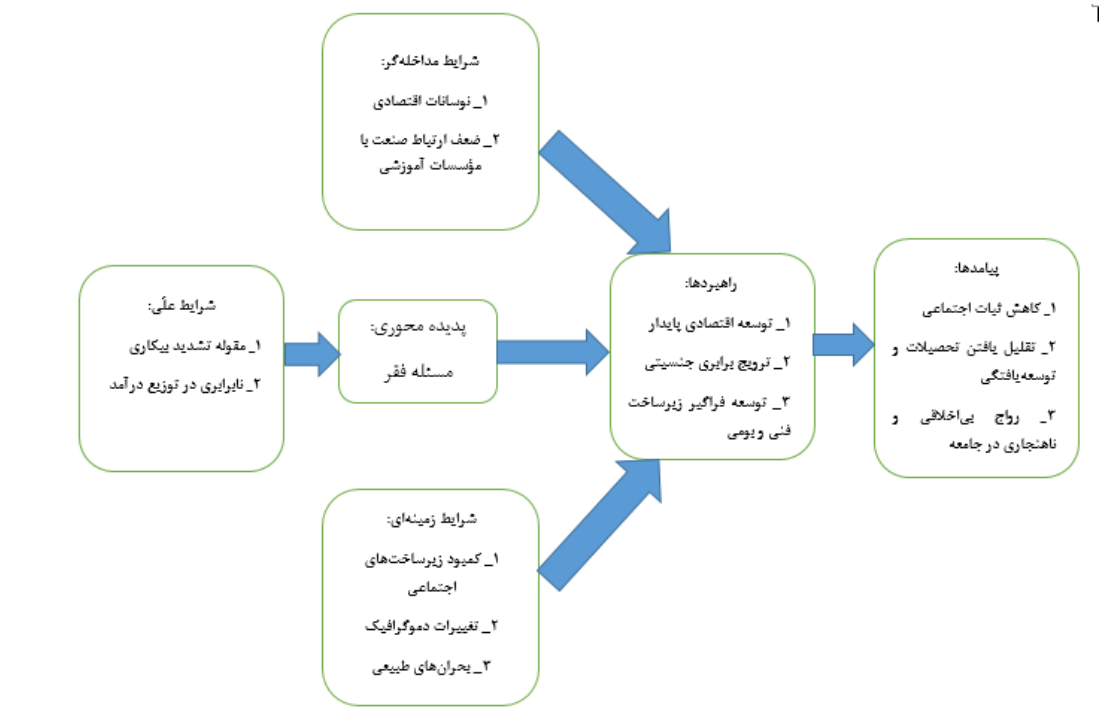
کاهش ثبات اجتماعی می‌تواند به عوامل مختلفی بازگردد. مهم‌ترین علل آن وجود فقر در جامعه می‌باشد. در سایه کاهش ثبات اجتماعی هست که ناامنی، خشونت و تناقضات اجتماعات در جامعه پدیدار می‌گردد. مشارکت‌کنندهگان همچنین بر این تأکید داشتند که فقر علاوه بر کاهش ثبات اجتماعی، موجب افزایش بی‌ثباتی و عدم پیش‌بینی در زندگی افراد و جامعه خواهد شد که خود این موضوع می‌تواند به کاهش اعتماد و همبستگی اجتماعی و ملی منجر گردد. در همین راستا مشارکت‌کننده زیر اینگونه بیان داشت: *«نتیجه فقر به سرعت خودش رو در قالب نقدهای فراوان و اعتراضات عمومی و موج نارضایتی مردم نشان خواهد داد. تلخ تر از ماجرا اینه که جامعه از همکفری و همکاری با یکدیگر نیز صرف نظر میکنن، چون ببینند که دولت برای جلوگیری از فقر هیچگونه پلن خاصی نداره آنها نیز از مشارکت و همکاری با یکدیگر و دولت خودداری میکنن.»(م.ش. ۷).*

ب_ تقلیل یافتن تحصیلات و توسعه‌یافتگی

دومین پیامد مسئله فقر از دیدگاه نخبگان سیاسی تقلیل یافتن تحصیلات و توسعه نیافتگی در کشور خواهد بود. بدان معنا که تروج نابرابری در دسترسی به آموزش، سیاست‌های ناموفق در حوزه اقتصاد و آموزش‌وپرورش را نیز به دنبال خواهد داشت. در سایه تقلیل یافتن تحصیلات افراد جامعه در نتیجه فقر، کاهش توانمندی و عدم تقلای افراد برای پیدا کردن شغل مناسب، تأمین نیازهای زندگی و تحقق آرمان‌های شخصی، اجتماعی و خانوادگی را به همراه خواهد داشت. افزون بر این مسئله فقر، به نوبه خود موجب افزایش نابسامانی و ناکارآمدی در جامعه می‌گردد که این روند به نوبه‌خود سبب کاهش توسعه و پیشرفت جامعه در ابعاد دیگر خواهد شد. در این راستا مشارکت‌کننده زیر اینگونه بیان داشت: «تحقیقات علمی زیادی ثابت کرده اند که بیسوادی یا کاهش سواد در یک جامعه راه های تأمل و تفکرات خلاقانه را از جامعه می رباید، و به نوعی میشه گفت افراد به دلیل فقر اجتماعی دچاز فقر ذهنیتی و فقر فکری و ذهن ورزی میشوند، که آشوب وار ترین نوع فقر در اثر همین فقر فکری و ذهنی جامعه به وجود خواهد آمد، لذا مسئله بسیار فاجعه باری هست که باید با پلن جامع و چارچوب‌مندی مرتفع گردد.» (م.ش۲).

پ_ رواج بی‌اخلاقی و ناهنجاری در جامعه

یکی دیگر از مهم‌ترین پیامدهای پدیده فقر، رواج بی‌اخلاقی و ناهنجاری در جامعه است که نخبگان سیاسی بدان اشاره داشتند. این پیامدها که نتیجه فقر است خود ممکن است زمینه‌سازی اتفاقات دیگری از جمله ترویج فساد سیستماتیک در کشور، نابرابری‌های بی‌رویه اجتماعی، فرسودگی اخلاقی و فرار از مسؤلیت‌ها را به دنبال داشته باشد. مشارکت‌کنندگان تأکید داشتند که ادامه یافتن مسئله فقر افزون اخلاق و هنجارهای جامعه را دچار دگرگونی می‌کند به گونه‌ای که می‌تواند سبب افزایش جرائم بیش از اندازه، تباهی اخلاقی، شکستن حد و مرزهای اخلاقی در جامعه و در نهایت فروپاشی ارزش‌های اجتماعی گردد. همچنین این پدیده می‌تواند شبب کاهش اعتماد و انسجام ملی و میهنی گردد و در نهایت به تضعیف شدن ساختارهای اجتماعی و سیاسی منجر گردد. در این راستا مشارکت‌کننده زیر اینگونه بیان نمود: *«حیف است به خاطر مسائلی مانند فقر که اصلا حق مردم ما نیست، شاهد رفتارها و اتفاقاتی باشیم در جامعه که آدمی را بشدت دچار رنجش میکنه، وقتی مرز اخلاق جابه جا بشه دیگر نمیتوان با ذهنی ارام زندگی کرد و به فکر توسعه بود، فقر مسئله ایست که در وهله اول فوری مقوله اخلاق را هدف قرار خواهد داد که میتونه پاشنه آشیل هر جامعه ای باشد.» (م.ش.۱۳).* با توجه به یافته‌های به‌دست‌آمده فوق، درنهایت مدل پارادایمی به شیوه گراندد تئوری اشتراوس و کوربین (۱۹۹۹) درباره واکاوی مسئله فقر از دیدگاه نخبگان سیاسی هرمزگان به شرح زیر ترسیم‌شده است:

مدل پارادایمی به شیوه گراندد تئوری اشتراوس و کوربین (۱۹۹۹): واکاوی مسئله فقر از دیدگاه نخبگان سیاسی هرمزگان

۵- بحث و نتیجه‌گیری

داده‌های پژوهشی در خصوص واکاوی ادراک نخبگان سیاسی هرمزگان از پدیده فقر در این بخش مورد تفسیر قرار گرفت. رویکرد تحقیق حاضر کیفی بود و به طور خاص از راهبرد گراندد تئوری سیستماتیک اشتراوس و کوربین (۱۹۹۹) بهره جسته شد. نتایجی که محقق در این پژوهش به دست آورده است با یافته‌های مطالعات انجام‌شده در این زمینه نیز مقایسه شده است. بنابراین هدف پژوهش حاضر دستیابی به اطلاعات عمیق از ادراک نخبگان سیاسی هرمزگان درباره مسئله فقر می‌باشد. پدیده پدیده فقر در کشور آبستن بسیاری از محرومیت‌ها از مشکلات اقتصادی تا انسدادهای فکری و فرهنگی است. امروزه مسئله فقر به مثابه یک مسئله چالش‌آور و بغرنج چه در سطح استان، شهرستان و چه در سطح روستا در حال رخ دادن است. در ادامه مؤلفه‌های هر یک از عوامل علّی، مداخله‌گر، زمینه‌ای، استراتژی‌ها و پیامدهای پدیده فقر مورد تفسیر قرار می‌گیرد. این قسمت از طریق یک بحث تحولی یعنی پدیده‌ای که بروز پیدا خواهد کرد و پیدایش راهکار برای مرتفع ساختن آن ادامه پیدا خواهد کرد.

در ارتباط با شرایط علّی، مشارکت‌کنندگان تحقیق به دو مؤلفه اساسی از جمله تشدید بیکاری در بین جوامع و توزیع نابرابر درآمدها اشاره داشتند. از دیدگاه مشارکت‌کنندگان تشدید بیکاری با توجه به بالا رفتن نرخ بیکار در جامعه، تضعیف وضعیت اشتغال محوری در جامعه، عدم دسترسی به فرصت های غنی شغلی، اهمیت نپنداشتن مسئله کار و بی تفاوتی بسیاری از جوانان برای پیدا کردن کار نمایان می‌گردد. این مؤلفه با یافته‌های پژوهشی وزنیکا (۲۰۲۱)، مِدران (۲۰۲۰) و ساعی (۱۳۹۰) همراستایی دارد. همچنین آن‌ها تأکید داشتند که مقوله توزیع نابرابر درآمد با توجه به وجود تفاوت‌های زیاد در درآمد شغل‌ها، یکسان نبودن درآمد شغل‌های گاهاً مشابه، سیاستگذاری سطحی در درآمدزایی، عدم کنترل جامع درباره درآمدها و کاهش درآمد زیاد خانوارها مسئه فقر را تحت‌الشعاع خود قرار خواهد داد. همچنین مشارکت‌کنندگان از نوسانات اقتصادی و ضعف ارتباط صنعت با مؤسسات آموزشی به عنوان شرایط مداخله‌گر پدیده فقر اشاره نمودند. بر اساس دیدگاه آن‌ها بالا بودن میزان تورم در جامعه، عدم استحکام سازی اقتصادی خانواده‌ها، بالا بودن قیمت ها اجناس ، غریبه بودن دانشگاه ها با بخش صنعتی، عدم همکاری صنعت گران با دانشگاهیان، کمبود مهارت ورزی در جامعه، همکاری ضعیف اقشار دانشگاهی با مردم عامه جامعه و کم توجهی بخش صنعت و دانشگاه به نیازهای جامعه سبب ایجاد فقر گسترده در جامعه خواهد گردید. این مؤلفه با نتایج تحقیقات ژو و همکاران (۲۰۲۳)، رایس و مور (۲۰۲۰) و طالب و پیری (۱۳۹۴) همخوانی دارد. در ارتباط با شرایط زمینه‌ای مرتبط به پدیده فقر مشارکت‌کنندگان به مقولات محوری کمبود زیرساخت‌های اجتماعی، تغییرات دموگرافیک و بحران‌های طبیعی اشاره نمودند که در صورت غفلت این عوامل و عدم راهکار

پیشگیرانه برای جلوگیری از هر کدام از آن‌ها مسئله فقر بیش از پیش کشور را در خواهدنوردید. این عوامل به صورت خودجوش ممکن است پدیده فقر را چه در بعد فردی و اجتماعی بگستراند. یافته‌های این بخش نیز با نتایج تحقیقات رایس و مور (۲۰۲۰)، مِدران (۲۰۲۰) و امیرمحمودی و همکاران سازگاری دارد. اولین راهبرد موردنظر برای جلوگیری از پدیده فقر از دیدگاه نخبگان سیاسی توسعه اقتصادی پایدار به وسیله دولت است که با ترویج رشد اقتصادی، افزایش فرصت‌های شغلی، ایجاد شغل خودکفا، بهبود صنایع کشور، تقویت مهارت آموزی افراد عام و خاص جامعه، توجه یکسان به نیروی انسانی جهت اشتغال‌زایی پایدار و ترویج کارآفرینی به کاهش حداقلی فقر کمک میکند. همچنین ترویج برابری جنسیتی به عنوان دومین استراتژی جلوگیری از پدیده فقر از دیدگاه مشارکت‌کنندگان از دل داده‌ها استخراج گردید. این راهبرد با تمرکز بر تشویق زنان برای حضور در بازار کار، حمایت دولت از برابری جنسیتی و استفاده از ایده‌های زنان در مسائل اقتصادی کشور میتواند ایده مناسبی برای مبارزه با فقر باشد. یافته‌های این مؤلفه با برآیند پژوهشی مِدران (۲۰۲۰) و ژو و همکاران (۲۰۲۳) مطابقت دارد. همچنین توسعه فراگیر زیرساخت فنی و بومی سومین استراتژی جلوگیری از پدیده فقر بود که از دیدگاه نخبگان سیاسی با ایجاد تسهیل دسترسی به خدمات اساسی، ارائه خدمات بهداشتی، تقویت امکانات آموزشی، تقویت زیربنای مسکن، سرمایه‌گذاری زیرساخت‌های فرهنگی و اجتماعی، تقویت ارتباطات در کشور و تقویت فناوری های ارتباطات میتوان با فقر مقابله نمود. این برآیند از تحقیق نیز با یافته‌های تحقیق وزنیکا (۲۰۲۱) و امیرمحمودی و همکاران (۱۴۰۲) مطابقت دارد. در نهایت پیامدهای پدیده فقر از دیدگاه نخبگان سیاسی مورد واکاوی قرار گرفت. آن‌ها از کاهش ثبات اجتماعی به عنوان پیامد منفی فقر نام بردند. این مقوله با ایجاد نابرابری اجتماعی، افزایش نارضایتی مردم، عدم هماهنگی و همفکری میان اقشار جامعه، افزایش چند دستگی در میان مردم، عدم میل به همکاری برای بهبود مشکلات، کاهش توانمندی‌های اجتماعی برای پیشرفت و افزایش اعتراضات عمومی جو متشنج فقر را در جامعه گسترش خواهد داد. یافته‌های این مؤلفه با برآیند مطالعاتی ژو و همکاران (۲۰۲۳) همسویی دارد. همچنین تقلیل‌یافتن تحصیلات و توسعه‌یافتگی به عنوان مخرب‌ترین پیامد فقر از دیدگاه مشارکت‌کنندگان مطرح گردید. این پیامد شوم با کاهش فرصت‌های تحصیلی، عقب ماندن از قافله پیشرفت، عدم تأمین هزینه‌های تحصیلی، رواج بی‌سوادی در جامعه، مأیوس گشتن نابغه‌ها و نخبگان کشور، از دست رفتن سرمایه‌های جامعه و افزایش کودکانِ کار در جامعه سبب مسئله‌سازی پدیده فقر می‌گردد. در نهایت رواج بی اخلاقی و ناهنجاری در جامعه به عنوان آخرین پیامد پدیده فقر از دیدگاه نخبگان سیاسی مورد تأکید بود. این مقوله آغشته به اخلاق در صورت تشدید شدن رفتارهای نابهنجار در جامعه، جابه‌جا شدن مرزهای اخلاقی در جامعه، روی آوردن به فعالیت های ناامن، رواج بی احترامی و افزایش یافتن سرقت و ریاکاری در جامعه به پیدارگشتن پدیده فقر دامن خواهد زد. در آخر نیز در راستای مقابله با پدیده فقر در جامعه بر مبنای یافته‌های پژوهشی پیشنهادات کاربردی زیر مطرح می‌گردد:

۱_ توجه به مقوله توسعه اقتصادی پایدار در تمام نقاط کشور ایران از طریق ایجاد سرمایه‌گذاری معقولانه برای مرتفع‌ساختن پدیده فقر.

۲_ مشارکت دادن توانایی‌ها و تفکرات زنان در بسیاری از مسادل اقتصادی و فرهنگی برای ترویج کارآفرینی در راستای کاهش فقر جامعه

۳_ توسعه فراگیر زیرساخت‌های بومی و حرفه‌ای در هر استان با شناسایی ظرفیت‌سازی آن‌ها رای کاهش پدیده فقر.

ملاحظات اخلاقی

پیروی از اصول اخلاق پژوهش

در مطالعه حاضر فرم‌های رضایت نامه آگاهانه توسط تمامی آزمودنی‌ها تکمیل شد.

حامی مالی

هزینه‌های مطالعه حاضر توسط نویسندگان مقاله تامین شد.

مشارکت نویسندگان

مقاله محصول مشارکت مشترک نویسندگان است.

تعارض منافع

بنابر اظهار نویسندگان مقاله حاضر فاقد هرگونه تعارض منافع بوده است.

منابع

ازکیا، مصطفی؛ غفاری، غلامرضا (۱۳۸۸). *جامعه‌شناسی توسعه*. چاپ هشتم، تهران: انتشارات کیهان.

امیرمحمودی، نفیسه؛ نوروزی، فیض‌اله؛ یوسف‌وند، حسن‌رضا (۱۴۰۲). درک نخبگان سیاسی استان هرمزگان از فقر و نابرابری. *مجله حکمرانی متعالی*، ۱۵ (۴)، ۱۵۲-۱۲۳.

امینی‌باغ، علی (۱۴۰۲). *جزوه روش تحقیق کمّی و کیفی*، ۱۴۰۲.

بشیریه، حسین (۱۳۸۰). جایگاه منافع ملی در سیاستگذاری داخلی ایران. فصلنامه *مطالعات راهبردی*، ۱۱ (۱۲)، ۶۸-۷۴.

پتریک، تیلور (۱۳۸۳). نظریه رفاه. ترجمه هرمز همایون‌فر، چاپ دوم، تهران: انتشارات گام نو.

ساعی، علی؛ کریمی، زهیر (۱۳۹۰). تحلیل فرهنگ سیاسی نخبگان سیاسی اصلاح‌طلب و اصول‌گرا. *مجله جامعه‌شناسی ایران*، ۱۳ (۴)، ۱۱۷-۱۴۷.

شهیدی، کاویانی (۱۴۰۰). تهیه شده در وزارت کار، تعاون و رفاه اجتماعی با همکاری مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی، مجموعه گزارش‌های پایش فقردر سال ۱۳۹۹.

طالب، مهدی؛ پیری، صدیقه (۱۳۹۴). تبیین ساختار اجتماعی فقر از منظر فقرای روستایی و گونه‌شناسی آن (مورد مطالعه: روستای گنبد پیرمحمد از توابع شهرستان ملکشاهی- استان ایلام). *مجله بررسی مسائل اجتماعی ایران*، ۵ (۲)، ۲۴۲-۲۱۹.

فصفری شالی، رضا (۱۳۹۲). بررسی گفتمان عدالت اجتماعی در دولت‌های بعد از انقلاب اسلامی (پایان نامه دوره دکتری رفاه اجتماعی)، دانشگاه علامه طباطبایی تهران، ایران.

قاسمی، حاکم (۱۳۸۳). نقش نخبگان در فرایند تصمیم‌گیری و تصمیم‌سازی. *نشریه اندیشه انقلاب اسلامی*، ۱۱ (۱۲، ۵۶-۴۵.

کریمی، یوسف (۱۳۸۵). *روان‌شناسی اجتماعی*. چاپ هفدهم، تهران: انتشارات ارسباران.

کمالی، علی (۱۳۸۵). *مقدمه‌ای بر جامعه‌شناسی نابرابری‌های اجتماعی*. تهران: انتشارات سمت.

محمدپور، احمد (۱۳۹۷). *ضد روش (پژوهش کیفی)*. ویراست دوم، تهران: انتشارات لوگوس.

محمدی، شعبانی (۱۳۸۳). *توسعه عوامل اقتصادی و اجتماعی مؤثر بر فقر در روستای آبسردان و چشمه دره از توابع استان کهگیلویه و بویراحمد*، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، رشته علوم اجتماعی گرایش توسعه روستایی، دانشکده علوم اجتماعی دانشگاه تهران.

نوغانی، محمد؛ محمدی، فریده؛ کرمانی، مهدی (۱۳۹۸). *خلق نظریه در مطالعات کیفی: رویکردی کاربردی به نظریه زمینه‌ای*. مشهد، انتشارات دانشگاه فردوسی مشهد.

References

Amsden, A. H., DiCaprio, A., & Robinson, J. A. (Eds.). (2012). *The role of elites in economic development*. Oxford University Press, USA.

Clarke, G., & Sison, M. (2003). Voices from the Top of the Pile: Elite Perceptions of Poverty and the Poor in the Philippines. *Development and Change*, *34*(2), 215-242.

Halik, M and Webley, P (2009). Understanding of poverty and the poor in rural Malaysia. *Journal of Economic Psychology*, 2-9.

Medrano, A. (2020). Elites and poverty in the neoliberal era: the case of Mexico. *Poverty & Public Policy*, *5*(2), 203-223.

Reis, E. P., & Moore, M. (Eds.). (2020). *Elite perceptions of poverty and inequality*. Zed Books.

Reis, E., & Moore, M. (2005). 1| Elites, perceptions and poverties¹. *Elite perceptions of poverty and inequality*, 1.

Sotiropoulos, D. A., & Papakonstantinou, A. (2018). (Mis) understanding the Social Effects of the Crisis: Elite Perceptions of Poverty and Social Exclusion in Greece. *Socioeconomic Fragmentation and Exclusion in Greece under the Crisis*, 141-161.

Woźniak, W. (2013). Perception of inequality by the general public and political elites. In *Welfare State at Risk: Rising Inequality in Europe* (pp. 217-236). Cham: Springer International Publishing.

Zuo, C., Wang, Z., & Zeng, Q. (2023). From poverty to trust: Political implications of the anti-poverty campaign in China. *International Political Science Review*, *44*(2), 277-298.